

Měřínský, Zdeněk

Dva loštické poháry z bývalé sbírky Clary-Aldringen na teplickém zámku

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1977-1978, vol. 26-27, iss. E22-23, pp. 284-287

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109290>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Z á v ě r

Kosterní pozůstatky nalezené na katastru obce Želešice při Bobravě náležely s největší pravděpodobností dívce ve věku 14–16 let vyšší postavy. Pohřbena byla s ozdobami, které nález datují do mladohradištního období. Také způsob uložení je pro tuto dobu obvyklý. I přes to, že se v hrobě nenalezly ozdoby z dražších kovů, můžeme soudit, že šlo o hrob bohatší. Tomu nasvědčuje větší počet esovitých záušnic, náhrdelník z modrých skleněných perel a zbytek náhrdelníku z drobných žlutavých korálek. Uvedené archeologické předměty tedy plně podporují naše tvrzení. Analogie k náhrdelníku z modrých skleněných perel známe z různých lokalit, například i z Mikulčic, kde se však vyskytují i ve starších hrobech.³ Je zřejmé, že skleněné perly i esovité záušnice byly ve slovanském období oblíbenou ozdobou žen. Často se s nimi setkáváme v ženských hrobech ve značném časovém rozpětí.

Popisovaný hrob byl možná součástí většího slovanského pohřebiště, z něhož se nám bohužel nepodařilo zjistit další nálezy, poněvadž terénní úpravy na výstavbě nové silnice pokračují rychlým tempem a hroby při nasazení těžké mechanizace snadno uniknou i pozornosti dělníků.

Anna Lorencová – Pavel Košťurík

Открытие человеческих останков около мотеля „Бобрава“. В декабре 1972 года была найдена на территории села Желешице в области города Брно при строительстве нового шоссе в село Райград (приблизительно в 30 метрах налево от государственной магистрали Брно—Зноймо против въезда к мотелю „Бобрава“) могила с остатками человеческого скелета. С помощью членов милиции из Модржиц (район г. Брно), взявшие могилу под свою охрану, она была оставлена in situ для антропологическо-археологического рассмотрения.

На основании антропологическо-археологического материала было установлено, что в могиле похоронена девушка четырнадцати—шестнадцатилетнего возраста. По могильному инвентарю можно отнести эту находку к позднему городишному периоду.

Из палеодемографических статей, касающихся погребений позднего городишного периода в Моравии, видно, что десять процентов всех похороненных представляют молодые люди четырнадцати—шестнадцати лет. Следовательно, ранний возраст девушки, которой принадлежат остатки костяка, не является редким явлением.

Перевел Алеш Бранднер

DIE MENSCHLICHE KNOCHENRESTE BEI BOBRAVA. Im Dezember 1972 wurden menschliche Überreste in dem Dorf Želešice in Bezirk Brno-venkov auf der Baustelle der neuen Strasse nach Rajhrad (ungefähr dreißig Meter links von der Straße Brno—Znojmo gegenüber der Einfahrt zu dem Motel Bobrava) gefunden. Mit der Mithilfe der Polizei wurden in situ zu der anthropologischen und archäologischen Feststellung gelassen.

Auf Grund des anthropologischen Materials wurde festgestellt, daß das Grab einem Mädchen gehörte, welches 14–16 Jahre alt war. Die typische Ausstattung des Grabes gehört in die Jungburgwallzeit.

Übersetzt von Pavel Košťurík

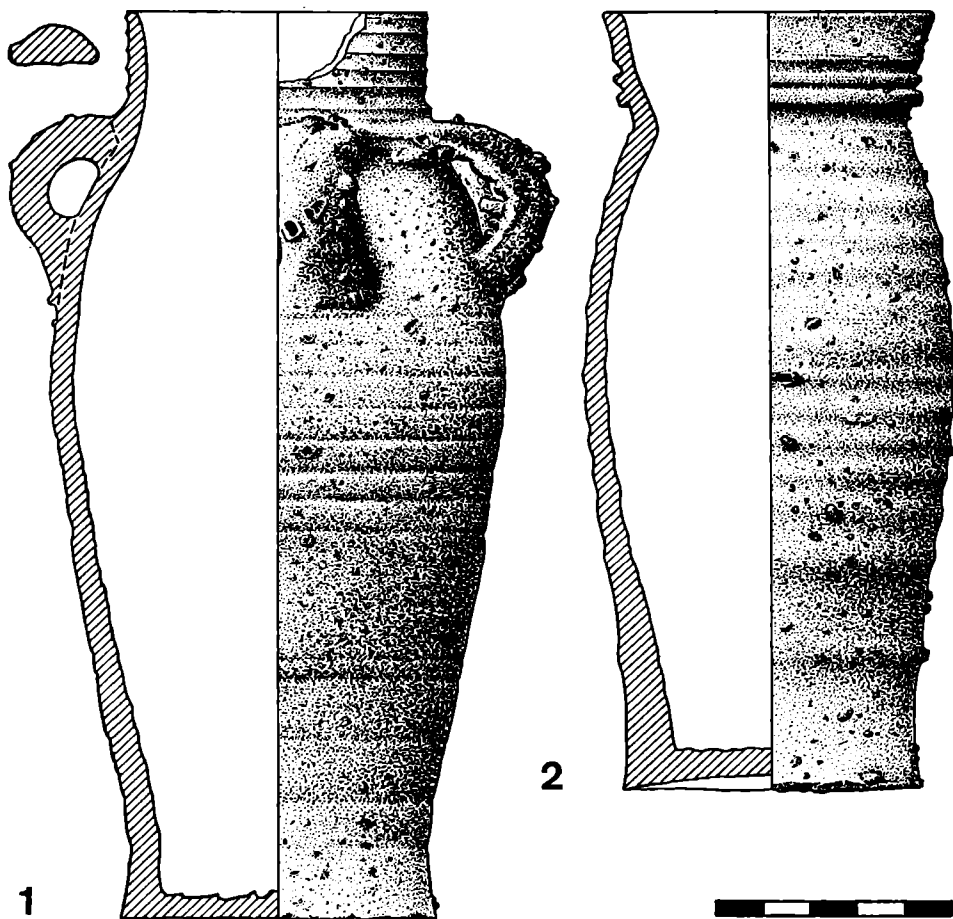
20 loštické poháry z bývalé sbírky Clary-Aldringen na teplickém zámku¹

V Oblastním muzeu Teplice, Archeologický odbor Bílina, je uložena kolekce předmětů pocházející ze sbírky knížat Clary-Aldringen na teplickém zámku. V kolekci jsou pod původními čísly sbírky 1 a 7 a pod nynějším přírůstkovým číslem Archeologického odboru 3 504/68 uloženy i dva loštické poháry. Nálezové okolnosti obou předmětů jsou nejasné, ale podle lístku z poháru s uchy, na kterém je napsáno »Funde aus Mähren 1877«, je možno uvažovat o původu obou exemplářů.

³ Z. Klanica, Die Ergebnisse der fünfzehnten Grabungskampagne in Mikulčice, PV AÜB za rok 1968, Brno 1970, Taf. 43: 8–30.

¹ Za umožnění publikace obou loštických pohárů děkuji J. Waldhauserovi z Oblastního muzea Teplice, Archeologický odbor Bílina.

Pohár s původním číslem 1 je bezuchý, úzkého soudkovitého tvaru. Dolní vypuklá část těla nádoby se začíná mírně esovitě zakřivovat. Okraj je manžetovitý, zdobený ve spodní části dvěma žlábků. Tělo poháru má výzdobu mělkých žlábků. Dno je dovnitř klenuté. Materiál je typicky loštický. Na lomu jej tvoří načernalá hlína velmi jemné slinuté struktury, tvrdě vypálená. Povrch má barvu tmavohnědou s mírným

Obr. 10. Loštické poháry ze sbírky Clary-Aldringen. (Kresba Z. Měřinský.)

leskem a vyvřelinami. Výška bezuchého poháru je 16,7 cm, průměr okraje 7 cm, maximální výdutě 7,8 cm a dna 6,3 cm. Jeho obsah je 475 ml. (Obr. 10:2.)

Druhý pohár s původním číslem 7 patří k typům s uchy. Ta v počtu sedmi vybíhají z plastického žebírka pod okrajem a dosedají kousek nad místem maximální výdutě nádoby. Náš exemplář má esovitou linii těla, jehož výzdobu tvoří užší mělké žlábků. Okraj je přímý, nahoře vodorovně seříznutý. Směrem dolů se nepatrně rozšiřuje. Výzdobu okraje tvoří šest mělkých, vedle sebe kladených žlábků. Dno je rovné, zevnitř jsou na něm i na výdutí stopy po vytáčení na rychlorotujícím hrncářském kruhu. Lom a struktura materiálu jsou stejné jako u předcházejícího exempláře, pohár má hnědočervenou lesklou barvu s hrubšími vyvřelinami, hlavně v partiích kolem ucha a na nich. Výška poháru s uchy je 19,3 cm, průměr okraje 6,5×5,6 cm

(deformace při vypalování), maximální výdutě 9,5 cm a dna 6,7 cm. Pohár má obsah 735 ml. (Obr. 10:l.) Na závěr popisu obou exemplářů je nutno uvést důležitý poznatek, že při měření obsahu propouštěly oba dva poháry vodu.

Bezuchý pohár je možno zařadit k typu I B, tedy k bezuchým loštickým pohárům štíhlejšího tvaru s esovitým zakřiveným dolní vypuklé části těla nádoby a manžetovitým okrajem.² Tvarově shodné poháry známe z Hladišova nálezu v Lošticích.³ Pohár s uchy stojí někde na konci vývojové řady pohárů typu II A, kam řadíme exempláře s válcovitým okrajem a tělem, které zachovává přibližně tvary typu I B. Počet uch kolísá od třech do šesti až sedmi.⁴ Podobné loštické poháry typu II A jako je náš byly nalezeny v Székesfehérváru (Maďarsko), Lošticích a na hradě Budíně (Maďarsko).⁵ Nález z Budína lze datovat do 2. poloviny 15. století. Podle našich dosavadních znalostí o typologii a vývoji loštické keramiky,⁶ i na základě analogického nálezu z hradu Budína, můžeme oba dva poháry ze sbírky Clary-Aldringen vročit někde do 2. poloviny 15. století.

Měření obsahu obou pohárů potvrdilo závěry Z. Drobné.⁷ Přepočten na žejdlíky ($\frac{1}{4} Z = 0,12 l$) prokázal, že bezuchý pohár měl obsah 1 Z a pohár s uchy 1,5 Z.

Závěrem se pokusme zjistit, odkud oba poháry pocházejí. Podle M. Zápotockého, jenž popsal pravěkou část sbírky Clary-Aldringen,⁸ vznikla celá kolekce z nálezů pocházejících v naprosté většině zřejmě z nejbližšího okolí Teplic a proto je možno i tam, kde neznáme přesnější místo nálezu, užít označení lokality „Teplice – okolí“.⁹ Lístek s určením místa nálezu, o kterém jsme se zmínili v úvodu tohoto článku, byl i v některých nádobách popisovaných M. Zápotockým.¹⁰ Naše dva poháry tvoří asi v celé kolekci výjimku. Na poškozeném, částečně utrženém lístku psaném rukopisem pravděpodobného zakladatele sbírky knížetem Edmundem¹¹ lze přečíst: »Gefäss mit Bügeln und ... Körnern gebrannt. Aus ... Fund in Mähren 1877. Ein zweites Gefäss ohne Bügeln aus demselben Fund.« Z textu lístku je pro nás důležitý poznatek, že oba poháry pocházejí z téhož nálezu na Moravě v roce 1877, což může být datum nálezu a nebo datum, kdy oba předměty byly do sbírky získány. Z tohoto zjištění můžeme vycházet při dalších úvahách o původu obou pohárů. Víme totiž, že první velký nález loštických pohárů byl uskutečněn v roce 1874 na zahradě stavitele K. Hladiště v Lošticích. Ten z celkového počtu asi 140 nádob podělil řadu muzei a vědeckých spolků v rámci tehdejší rakousko-uherské monarchie i mimo ni.¹² Je možné, že dva exempláře se dostaly i do sbírky knížat Clary-Aldringen. Rok objevu v Lošticích 1874 i rok získání pohárů do sbírky Clary-Aldringen 1877 by tomu odpovídaly. Také shoda v profilaci okrajů i celkovém tvaru, počtu uch, rozměrech i výtčobě pohárů mezi našimi exempláři a poháry popsanými a vyobrazenými v Hladišově zprávě¹³ poukazuje na původ z jednoho nálezového celku.

Loštické poháry z bývalé sbírky Clary-Aldringen, uložené dnes v Oblastním muzeu Teplice, Archeologický odbor Bílina, nepocházejí tedy v žádném případě z Teplicka ani ze severních Čech. Podle lístku, vloženého do poháru s uchy, byly oba dva exempláře nalezeny na Moravě. A to s největší pravděpodobností roku 1874 v Lošticích, odkud byly K. Hladišem darovány do sbírky Clary-Aldringen. Typologicky patří poháry k typům I B a II A a můžeme je rámcově datovat do 2. poloviny 15. století.

Zdeněk Měřinský

² Zđ. Měřinský, Přehled typů loštické keramiky, jejich vývoj a datování, VVM XXI, 1969, 91.

³ V. Nekuda-K. Reichertová, Středověká keramika v Čechách a na Moravě, Brno 1968, 379, tab. LXXIV, č. 5, 8 a text k tab. na str. 444.

⁴ Zđ. Měřinský, l. c., 91.

⁵ Zđ. Měřinský, op. cit., 99, tab. IV, č. 4–6 na str. 101. Tam uvedena další literatura.

⁶ Zđ. Měřinský, op. cit., 92–93.

⁷ Z. Drobná, Loštické poháry. K otázce jejich datování a slohového zařazení, CL XLIV, 1957, 103.

⁸ Srov. M. Zápotocký, Pravěké nálezy ze sbírky Clary-Aldringen na teplickém zámku, AR XIII, 1961, 628–640, 655.

⁹ M. Zápotocký, l. c., 639.

¹⁰ M. Zápotocký, l. c., 638.

¹¹ Za toto zjištění jsem zavázán J. Waldhauserovi a K. Bursovi.

¹² Srov. K. Hladiš, Loštické poháry, ČVMSO č. 5, 1985, 184–186.

¹³ Srov. K. Hladiš, op. cit., 184–186.

Два лоштицких кубка с бывшей коллекции Клары-Алдринген на замке Теплице. В коллекции князей Клары-Алдринген, которая сегодня находится в областном музее города Теплице, археологическое отделение Билина находятся два лоштицких кубка. В листке, который был уложен в кубке с ухом, написано, что оба кубка были найдены на территории Моравии. Листок датирован 1877 г. и поэтому мы можем предполагать, что в коллекцию Клары-Алдринген они попали как подарок из Гладшовской коллекции в Лоштицах с 1874 года. Нам известно, что К. Гладш свою коллекцию, которая состояла из 140 сосудов, кубков и чаш, разделил между музеями и научными организациями бывшей Австро-венгерской монархии.

Типологически кубок без уха относится к типу 1Б (рис. 10:2, сравни с зам. 2), второй кубок с семью ушами мы можем зачислить к типу 2А (рис. 10:1, сравни зам. 4). По мнению специалистов, оба кубка относятся к второй половине 15 столетия.

Перевел Е. Петров

ZWEI LOSTICER BECHER AUS DER EHEMALIGEN SAMMLUNG VON CLARA-ALDRINGEN IM SCHLOSS ZU TEPLICE. Aus der Sammlung der Fürsten Clara-Aldringen, welche heutzutage im Bezirksmuseum in Teplice, Archäologische Sektion Bilina, deponiert sind, stammen auch die beiden Lošticer Bechern. Dem in einem Becher gefundenen Zettel nach sind beide Exemplare in Mähren gefunden worden. Das Datum 1877 auf dem Zettel deutet daraufhin, daß sie in die Clara-Aldringen-Sammlung als Geschenke gelangt sind, und zwar aus einem großen Fund von K. Hladiš in Loštice im Jahre 1874. Es ist nämlich bekannt, daß K. Hladiš einen großen Teil des gesammelten, auf ca. 140 Becher geschätzten Fundes an eine Reihe von Museen innerhalb und außerhalb der damaligen österreichisch-ungarischen Monarchie geschenkt hat.

Vom Typ gehört der bügellose Becher zum Typ I B (Abb. 10:2, siehe Bemerkung 2), der andere Becher mit 7 Bügeln zum Typ II (Abb. 10:1, siehe Bemerkung 4). Die beiden Becher stammen aus der 2. Hälfte des 15. Jahrhunderts.

Übersetzt von Lenka Stöckleinová